

BUITEN

7^E JAARGANG N^O. 17.

ZATERDAG 26 APRIL 1913.

Foto C. Steenbergh.

DE VISCHPOORT AAN HET ST. VEERLEPLEIN TE GENT.

INHOUD:

BEATRICE, OF ROME IN 1513, NAGELATEN TOONEELSTUK IN 4 BEDRIJVEN, VAN J. WINKLER PRINS, (10) . . .	BLZ. 196
RONDEEL, (GEDICHT), DOOR HESSEL JONGSMA.	197
'S-GRAVENSTEEN TE GENT, GEÏLLUSTREERD. BLZ. 195, 198—200	
APPEL- EN PEREBLOEMEN, DOOR J. C. MUYEN, GEÏLL. BLZ. 200—201	
DE MINSTREEL, (GEDICHT), DOOR J. OLIVIER VERHAAR JR. BLZ. 202	
EEN MOOI VOGELLAND, (VERVOLG), DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLLUSTREERD.	202
DE INTERNATIONALE HONDENTENTENTOONSTELLING TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIES.	203
DE LENTE IN MIDDELBURG. ILLUSTRATIES.	204
ALS DE VELDEN GROEN WORDEN, DOOR J. B. V. V.	204
DE PRESIDENTSWISSELING IN DE VEREENIGDE STATEN. ILLUSTRATIES.	205
DE KEMPEN, DOOR E. DE LA RIVIÈRE.	206
DE VOETBALWEDSTRIJD HOLLAND-BELGIË TE ZWOLLE. ILLUSTRATIES.	206

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

BEATRICE, OF ROME IN 1513.

Opvoeringsrecht voorbehouden.

Nagelaten Tooneelstuk in 4 Bedrijven van J. WINKLER PRINS.

DERDE BEDRIJF.

(10) VIJFDE TOONEEL.

Vorigen, later Beatrice.

ONDERWIJZERES: Kom maar hier, lieve kind, wees niet schuchter. Hier, ga hier maar zitten, tusschen mij en je nichtje, dan voel je je 't best op je gemak. En nu niet verlegen hoor; want er zijn hartjes bij. (*Lisa neemt plaats tusschen de beide in, de kantwerksters gaan ijverig aan den arbeid en kijken niet op*).

EERSTE KANTWERKSTER (*zacht*): Hartjes slaat op ons....

TWEDE (*zacht*): En „lieve kind” op het nichtje.... 'n mooi kind. Kijk haar hoofddoek eens scheef zitten: hangt over d'er ooren....

EERSTE: Ik kijk niet.

TWEDE: Ik ook niet, maar 'k zie het toch.

DERDE: Ik voel me niks frisch....

VIERDE: Hoe dan?

DERDE: Ik kan 't moeilijk zeggen.... als 'n muis....

TWEDE: Voel jij je als 'n muis? (*tot buurvrouw*): Margherita voelt zich als 'n muis....

MARGHERITA: Ja, als 'n muis.... die de kater ruikt. (*Rechts en links gegiegl*).

EERSTE: Wat zegt ze? (*gaat van mond tot mond; nieuw gelach en gegichel*).

ONDERWIJZERES: Wat heb jullie?

EERSTE: 'n Aardigheid van Margherita, waar we om moesten lachen: 'n flauwe grap.

ONDERWIJZERES: Als jullie niet voort kunt, roep me dan. Ik moet nu een en ander gaan verklaren aan Lisa; want daarom is ze hier: om te leeren (*tot Lisa*). Zie Lisa, zoo doen we dat nu. We ontvangen 'n model; 'n nieuw bijvoorbeeld, uit het atelier hier: geteekend door een van de leerlingen en in overeenstemming met onze werkmiddelen en onze krachten. We bekijken het 'n poosje om er in te komen, om het te begrijpen; en nu trekken we het na, trekken we het door. Dit, de copie van 't model, hechten we op 'n stuk linnen, 'n stevig stuk doek of op perkament. Dan met de priknaald, 'n naald in 'n handvatje, steken we langs de omtrekken van het patroon gaatjes, dicht bij elkaar. Langs al de rankjes, blaadjes, bloemetjes (*Lisa kijkt onderwijl aandachtig de kantwerksters langs, die diep over haar werk zijn gebogen*).

ONDERWIJZERES (*met verheffing van stem*): Dan begint de eigenlijke arbeid. Verbazend dunne draad, ook Vlaamsch garen, of garen van Haarlem, die doe je door 't oog van een fijne naald..

EERSTE KANTWERKSTER: Waar zou ze die anders door doen?

TWEDE: Door de prikgaatjes.

DERDE: Hou je mond.

ONDERWIJZERES: En dan langs de omtrekken van al de ranken, blaadjes, bloemetjes die fijne draad hechten: hechten in de prikgaatjes; van beneden naar boven en van boven naar beneden. Maar één draad is niet genoeg; soms neem je twee, soms neem je drie.... allemaal door het oog van één naald. Soms, neem je voor 't rilevato, voor 't verheven werk, voor 't meest hooge, een bundel draden, soms paardeharen, soms ander haar: ook wel strooken perkament. Dat wordt dan ook gehecht. En dan omwoeld met 'n festonneersteeke, 'n knoopsteek.

KANTWERKSTER: Welke bedoelt ze? Die twee zijn immers gelijk.

TWEDE: Hou je mond.

ONDERWIJZERES: Is dat gedaan, dan komt het moeilijkste, het fijnste: de grond der figuren; hier open, dáár dicht; hier bijna doorzichtig, elders meer zwaar. Dan wordt gewerkt langs hulpdraden. Die worden weer zijlings gepakt met strikkende steken, die niet losgaan: van de een naar den ander; tot er 'n maaswerk ontstaan is, 'n weefsel doorzichtig met vierkantjes of schuine ruitjes, zes of achzijdige figuurtjes, naar 't noodig is. Deze draadfiguurtjes kan men op allerlei wijze vervormen en verdichten door draden er door, door aantrekken, door uitrekken. Men kan ze verhoogen door festonneersteken over elkaar of over rechtlijnige bundels van onderdraden. Men kan ze zoo releveeren tot ze kunstmatig licht en schaduw geven en in de kelken van bloemen den indruk teweegbrengen van stampers en meeldraden, van vruchtbeginsels en zwellende zaaddoosjes.

EERSTE KANTWERKSTER: Kijk 's, hoe de zwarte oogen van die Buraneesche meid beginnen te fonkelen.

BEATRICE (*treedt uit het atelier rechts, langzaam, en blijft eenige oogenblikken luisteren*): Stoor ik ook? Ik merk, er wordt les gegeven: mondelinge les.

ONDERWIJZERES: In het geheel niet, Signora; u stoort in het geheel niet. Zal ik maar voortgaan?

BEATRICE: Dit keer liever niet. Ik elk geval: bekort de les. Zie, ik heb 'n boodschap van.... meester Rafaël. De groote spitskraag, waaraan reeds zoo lang gearbeid wordt, moet vandaag klaar; vóór het feest begint. De andere, die eenvoudiger en minder kostbaar is, ook.

ONDERWIJZERES: Die is gereed. En de andere zoo goed als gereed. Eén van de meisjes hecht de stukken en twee andere leggen de laatste hand aan 't rilevato en aan de reticella.

BEATRICE: Zoo mag ik het hooren: meester Leonardo zal er mee in zijn schik zijn met zoo'n kostbaar cadeau. Maar meester Rafaël zegt, dat hij veel van hem geleerd heeft en hem veel verplicht is.

ONDERWIJZERES: Jawel, Signora.

BEATRICE: Ondertusschen zal het niet kwaad zijn, als ge met de meisjes wat meer achter in den tuin gingt werken. Want de leerlingen van meester Rafaël hebben hier nog veel in orde te brengen....

ZESDE TOONEEL.

Vorigen, Romano.

ROMANO: Kom, ingerukt poesjes. Of moet ik de jongens laten komen? Kom, gauw wat!

EERSTE KANTWERKSTER: Nu, niet gauw wat. Maddalena heeft ons 'n geschiedenis beloofd.

ALLEN: Ja, ja, dat 's waar.

ROMANO: Wat kunnen mij jullie geschiedenissen schelen?

ALLEN: Maar nu wel. Maddalena, vraag aan de Signora of je eerst nog vertellen mag van die loodjes, van die wambuis! (*Maddalena vraagt, Beatrice stemt toe*).

MADDALENA: Zie, het was ongeveer zoo. Op Burano woonde 'n poos geleden een mooie jonge visscher, Paolo, geloof ik, heette hij. Margherita was zijn meisje, zijn verloofde. Er kwam oorlog: oorlog tegen de Turken en Paolo moest dienen op de Venetiaansche vloot. Hij ging weg en bleef weg, lang weg, en Margherita treurde. En eens kreeg ze 'n ingeving. Ze nam zijn netten en ze ging visschen. En ze haalde op in de netten van Paolo een wonderlijk fraai voorwerp, een versteende plant; heel, heel vreemd; het zag er uit als koraal; maar toch weer anders; veel fijner. En Margherita bekeek aandachtig het weefsel; en al denkende en droomende in haar boot van Paolo, slingerde ze de loodjes waarmee de net-uiteinden bezwaard waren, krachtig en herhaaldelijk door elkaar: altijd mijmerende over die zonderlinge plant en het weefsel goed in gedachten. En na veel geslinger en gewar van draden gelukte het haar eindelijk de plant in de allerkleinste bijzonderheden na te bootsen; en ze onthield, hoe ze gedaan had in haar boot; en toen ze thuis kwam, probeerde ze dat op-nieuw. En het lukte. En zoo vond zij 'n nieuwe wijze van handwerken uit, de punto a colombini. (*Romano en Beatrice luisteren aandachtig*).

ROMANO: „Aardig verhaaltje”; maar wie is dat? (*op Lisa wijzende*).

MADDALENA: M'n nichtje Lisa van Burano....

BEATRICE: Zonder mijn voorkennis.... Wat is dát!

ONDERWIJZERES: Kom, opgemarcheerd nu. Naar het achtergedeelte van den tuin.

MADDELENA: Ik dacht, dat de Signora 't niet kwalijk zou nemen, omdat zij van Burano is.

BEATRICE (*vinnig*): 'n Nichtje van Maddalena!

ROMANO: Ja anatomie.... had ik er maar wat meer aan gedaan....

ZEVENDE TOONEEL.

Il Fattore, draagt ezel- en schildersbenodigdheden aan. In de ateliers links en rechts weer geluid van stemmen, verzetten van zware voorwerpen, gezang. Rafaël, Beatrice, ongemerkt luisterend. Later leerlingen.

FATTORE: De mannetjes beginnen te komen. Het wordt te druk. Beter hier in de open lucht. Verrukkelijk dat portret. Fraaiier dan dat vroegere, die Fornarina. Dat was fantasie — daar draai ik geen hand voor om.... maar dit leeft. 't Is wonderbaarlijk bevallig; maar dan ook niet in eens af. 't Is na de zitting in La Fede reeds de derde keer, geloof ik. (*Fattore weg.*)

RAFAËL (*plaatst zich voor den ezel*): Ja, wel waar wat je zei, m'n goeie Penai, dit leeft. En als ik er aan werk, dan word ik anders. 'k Heb nooit diep gekeken in 't hart van de dingen; maar toch, als ik aan dit portret werk, dan voel ik, dat ik er in doordring. Dan is het mij of ik ook wel 'n klein weinigje te zien krijg van het wezen, van de ziel, van den eeuwigen achtergrond. Overigens dat de dingen er één hebben, ik neem het graag aan. Maar of ik het voel, dat is iets anders. Maar soms voel ik het. Als ik aan dit portret werk, dan voel ik het. Het wezen zegt men: en men stelt er schijn tegenover. Maar is dit niet dwaas? Ik heb er met Ariosto, met Sanagara over gesproken. Ook met Machiavelli. Maar die wilde niets weten van het eeuwige wezen. Maar, mij dunkt, die scheiding is verstandswerk: het is rafelwerk, pluiswerk. Alles uit mekaar rukken, uit mekaar halen, zooals de anatomen dat doen, Michele vooral. Dan kom je tot weten: ik begrijp dit wel. Maar mij dunkt, dat men niet uit mekaar halen moet. Dat de Kunst schepper is, maker en geen dood, geen vernietiging. Maar uit den dood, uit de ontbinding het leven: dat is ook weer waar. Laten we dan zóó zeggen: al dat uit mekaar halen, al dat omgooien, omstooten zijn middelen om tot nieuwen bouw te komen. Het is puin dus waaruit nieuwe kunstwerken kunnen verrijzen, best. Best, goed; maar laten we dan de middelen niet verwarren met het doel; en het wezen van de kunst niet met de middelen. Het wezen is harmonie van het bestaan, van het zijn in den schijn: in de vormen zooals ze ons toeschijnen, zooals wij ze zien. Is dit filosofie? Leonardo zou ongetwijfeld zeggen, dat het filosofie is. En ik heb te veel in zijn wijsgeerige verhandelingen gelezen om er niet zeker van te zijn. Maar wat geeft dit lezen; en wat geeft al dit spreken en raadplegen met geleerde vrienden en kennissen? Voor de kunst, voor het doen, voor het oogenblik van uitvoering niets. Wel misschien om dit oogenblik vruchtbaarder, beter, verhevener te maken. (*Beschouwt aandachtig het portret*). O Beatrice, Beatrice! Bezielster, vierdin, troosteres, steun in oogenblikken van droefheid, van kleine, hartstochtelijke ijverzucht, die ge zelve opwekt, maar even snel weer bluscht! Blijf mij steunen met de goede, almachtige geest, die spreekt uit de hemelsch reine oogen; uit de volle purperen lippen waarover nooit woorden weggevlucht zijn als ongure beesten in den duisteren nacht; uit de zonneglans van den sierlijk fraaien haartooi; uit de bevallige gebaren van de smetteloos blanke vingers; uit de danspas van de trippelend kleine voet. Ja, alles ademt onvergetelijke bekoorlijkheid. Uit alles preekt iets, dat getuigt van dieperen achtergrond, dan de oppervlakkige blik ziet.

BEATRICE (*de armen naar Rafaël uitstrekkend, die het niet ziet, fluisterend*): o zon van Italië!

RAFAËL: Penai, m'n goeie Penai: ben jij daar? Hoor eens!

FATTORE: Meester.

RAFAËL: Zie dit werk. 't Is anders dan m'n vroeger, hè?

FATTORE: Dieper, onvergankelijker; maar, ik weet het niet precies te zeggen, rakend aan het eindeloze, aan het mysterieuse. Niet door het onderwerp alleen; maar door de techniek. Er is 'n charme, die ik niet in woorden kan brengen; en waarvan ik het geheim ook eigenlijk niet doorgrond.

BEATRICE: o Rafaël!

RAFAËL: Je brengt me aan 't twijfelen, m'n goeie Penai. Je sprak van techniek. Zou het dat alleen zijn? Dan is het meer 'n kwestie van weten. En ik erken, dat ik hier op 'n andere wijze heb gewerkt dan vroeger....

PENAI: Wat doet het er toe, wanneer het diepere, eindeloze, ondoorgrondelijke er maar is....

RAFAËL: Wanneer ik weet, hoe ik doen moet om het te krijgen, dan is het eigenlijk 'n kunstje, 'n truc.

PENAI: Dan zou de heele techniek 'n truc zijn.

RAFAËL: Eigenlijk is de techniek dat ook. Maar dat hangt af van het zien. Zou het eigenlijke artiest-zijn of schilder-zijn niet afhangen van de wijze waarop wij de dingen zien, hoe ze ons toeschijnen? En is dan mijn bewering, dat we het oppervlak, dien schijn alleen hebben te geven niet de ware? Want met dien schijn geven we dan immers ook het het ondoorgrondelijke er-achter. Het kan niet anders als wij het vertrouwen, het mysterieuse, het diepe, het blijvende, het onvergankelijke zien, opmerken, vasthouden *in dien schijn*: begrijp dit goed.

PENAI: Ja meester, ik begrijp het.

RAFAËL: En zou ik nu misschien geleerd hebben dit bovenaardsche beter te zien dan vroeger? Want kijk eens.. gaat het jou als mij? Als ik opkijk naar het blauw van de lucht, dan kijk ik er doorheen: ik zie er iets achter.... 'n eindeloze diepte. Kleur? Is het kleur? Dat weet ik niet. Bovendien krijg ik 'n gevoel, 'n heel groot, 'n heel rustig gevoel, of ik al m'n voelhorens uitwerp de oneindigheid in.... Nergens merk ik

grond, nergens raak ik aan iets. Ik zweef.... ja, geestelijk zweef ik; en toch weet ik, ben ik overtuigd heel vast met m'n beenen op onze moederaarde te staan, Nu Penai....

PENAI: Ik weet het niet, meester. Soms heb ik wel zoo iets. Soms trekt mij 'n onderwerp; 'n voorval, 'n nietigheid onweersaanbaar en laat mij niet los. En dan heb ik er ook wel zoo over gedacht als jij. Dan denk ik aan Plato en aan de verheven Ideeën-leer.

BEATRICE: Ja juist, ja juist!

RAFAËL: Maar die leer is te hersenschimmig, is mij te dood. Daar voel ik niet veel voor.

BEATRICE: Omdat ge niet geheel begrijpt, m'n jonge vriend.

RAFAËL: Beatrice, gij hier! (*Penai verwijderd zich.*)

BEATRICE: Ja, ik heb de ontboezeming gehoord. Ge zijt op den goeden weg, gij zonnig gelukskind, gij roem van Italië, gij licht der wereld.

RAFAËL: Ik wil m'n techniek verdiepen. Ik heb van iedereen geleerd. Maar het meest van mijn Beatrice.

BEATRICE: Ik heb 'n paar eenvoudige woorden voor van avond om meester Leonardo toe te zingen. Luister, ik zal ze zeggen:

De morgen heeft goud,
De morgen heeft rozen....
De lach
Van den dag
Is voor braven, voor boozen,
Want de Eind'looze Algoedheid
Werkt ongestoord voort,

Aan d'avond van 't leven
Is meer nog gegeven....
Verheven gedachten
En mijmerend betrachten
Van 't Heilige Woord,
Want de Eind'looze Algoedheid
Werkt ongestoord voort.

RAFAËL: Dat is eenvoudig en diepzinnig, muzikaal en bevallig. De meester zal er mee in zijn schik zijn. En zult ge ook weer improviseren over de dialogen van Plato? Maar dialogiseer liever met mij.... zult ge, Beatrice?

BEATRICE: Kind, kind.... kind van het oogenblik. Deed ik niet beter heen te gaan, opdat ge ongestoord kunt werken?

RAFAËL: En de meisjes, de kantwerksters?

BEATRICE: Kom, dat meent ge niet. Dat zegt ge om mij hier te houden. Vaarwel. (*Beatrice gaat den tuin in; Rafaël blijft een tijdlang mijmeren voor 't portret. De leerlingen worden hoe langer hoe luidruchtiger.*)

RAFAËL: Penai....

FATTORE: Meester.

RAFAËL: Zet het werk weg. En wat doen de leerlingen?

FATTORE: Voor zoover ze hier zijn, werken ze nog aan de versieringen voor vanavond. Sommigen in het atelier links aan het model van de Kathedraal San Lorenzo; anderen rechts aan het model van de Arno met het kanaal er naast. Ik geloof, dat ze aan de sluizen bezig zijn. Tenminste daar stond ik pas een poos naar te kijken. Ze vorderen goed en hebben pret in het werk. Het zal 'n aardig feest worden.

RAFAËL: Ik ben dat verplicht aan de hulp van den edelen meester: aan zijn roem nu hij onze stad vereert met 'n bezoek. M'n oom was er tegen; maar ik heb doorgezet. Ik houd niet van al dat kleine geharrewar; van al die nietige ijverzucht.

FATTORE: Maar voor Michele zoudt ge het nooit doen.

RAFAËL: Neen nooit. Toch vereer ik z'n genie en leer ik veel van hem. Help mij onthouden, dat ik weer ga kijken naar de fresco's in de Sixtina, op 'n oogenblik als hij er uit is.

FATTORE: Dat is u geraden....

RAFAËL: Ja, anders wierp hij mij misschien naar beneden. 'k Zou wel zóó weten te spreken, dat hij het niet deed, geloof me. (*De atelier-deuren worden links en rechts geopend. Bij het zien van den meester de leerlingen terug.*)

FATTORE: Ze komen 'n luchtje scheppen.

RAFAËL: Ze zijn het gewoon.

(*Beiden weg, leerlingen te voorschijn.*)

(*Wordt vervolgd.*)

RONDEEL.

De kamer brandt vol scheem'rig avond-goud
van onze late, trouwste dage-uren:
iets, om met bevende' oogen naar te turen,
de hande' eerbiedig stil, het denken oud....

Zoò bidt, bij 't dooven van de zonne-vuren,
het huiver-leven van een eenzaam woud....
De kamer brandt vol scheem'rig avond-goud
van onze late, trouwste dage-uren....

En om den zacht-doorschenen kelk, die houdt
omvangen jouw rood ziele-licht in puren
goudschemer-bloei, wordt het een brandend-stout
gebouw met schaduw-purpre muren....
De kamer brandt vol scheem'rig avond-goud....

HESSEL JONGSMA.

Foto R. H. Herwig.

'S-GRAVENSTEEN, HET KASTEEL DER GRAVEN VAN VLAANDEREN, TE GENT.

'S-GRAVENSTEEN TE GENT.

HET oude historische Gent heeft het lot gedeeld van alle steden, waar toenemend verkeer, een levendige handel en bloeiende industrie plaats vorderden voor veel nieuws, dat niet altijd evenveel schoons bleek te zijn. Daar is eene verwoesting aangericht onder zijn antieke gevels, zijn oude feodale „Steenen”, zijn adellijke huizingen; verscheurd, of voor 't minst gehavend, zijn de bladzijden zijner roemrijke, in steen gebeitelde historie. Het verleden, de schoone traditie, hebben plaats moeten maken voor het moderne leven met zijn nieuwe begrippen, zijn nieuwe eischen, waaraan we ons hebben te onderwerpen als aan iets onoverkomelijks.

Menig schoon gebouw uit den bloeitijd van het machtige Gent viel onder sloopershanden. Dat lot viel ook ten deel aan het beroemde Prinsenhof, het prachtige residentieslot der latere Vlaamsche vorsten, waar Karel V werd geboren; dat driehonderd groote en kleine zalen bevatte, zes versterkte poorten had, waartoe evenveel bruggen toegang gaven, en uitgestrekte tuinen, met een diegeraarde, waar de hertogen van Bourgondië hun leeuwen en stieren lieten vechten 1). Een enkele overwelfde poort is het eenige, wat er van overbleef, het geheele terrein is ingenomen door burgerhuizen, arbeiderswoningen en fabrieken. En misschien kunt ge u nergens zoo goed rekenschap geven hoezeer de industrie met zijn polypenarmen de stad der Gilden heeft omklemd, als op de tinnen van het Gravenkasteel, de oude burcht der eerste graven van Vlaanderen. Hier ligt het voor u, het hedendaagsche Gent; tot in onafzienbare verte verliezen zich zijn tallooze fabrieksschoorsteenen in den met rook bezwangerden dampkring. En ginds, heel in de verte, achter het lommerrijke park, verheffen zich de witte koepels der Wereldtentoonstelling, die reuzenjaarmarkt van den modernen tijd, en teekent de monumentale kindergroep boven den hoofdingang nog even zijn silhouet tegen den wazigen horizon.

Het is nog niet zoo lang geleden, dat ook in de feodale burcht zelve het ijzeren monster zijn klauwen had uitgeslagen. In het gedeeltelijk ontmantelde kasteel was van 1807 tot 1887 een katoenspinnerij gevestigd, waarvan de machinekamer was ondergebracht in een der grafelijke vertrekken, de latere Dingkamer van den Raad van Vlaanderen. De burcht strekte tevens tot woning voor de fabrieksarbeiders en tot toevlucht voor daklozen. Waar eens de gouden sporen kletterden, waar zich de

luister eener vorstelijke hofhouding ontplooidde, gonsden de machines, en stelde eene armoedige en onzindelijke bevolking haar ellende ten toon. In 1872 kocht de stad van den eigenaar de fraaie voorpoort, welke tusschen een paar moderne winkelhuisen was weggedrongen. Vijf jaar later, dank zij de samenwerking van stad en regeering, kon tot de algeheele onteigening van het kasteel worden overgegaan en aangevangen met het ontruimen der ruïne. De omvangrijke restauratie van dit belangwekkende voorbeeld van middeleeuwsche vestingbouwkunde, werd eerst zeer onlangs voltooid.

Anno in
Carnationis
M. C. LXXX

Philippus, Comes Flandrie et Vi-
romandie, filius Thirici comitis
et Cibilie, fe-
cit hoc castel-
lum componi.

„Ten jare van de Menschwording 1180 deed Philips, Graaf van Vlaanderen en van Vermandois, zoon van Diederik en van Sibylla, dit kasteel bouwen”, — vermeldt een opschrift, in een vliergloop gekapt, boven den ingang van het Poortgebouw.

En een oude chroniek voegt er aan toe, dat hij dit „Steen” liet oprichten om den hoogmoed te breken van de Gentenaars, „hoovaardig op hun rijkdom en hun versterkte huizen, aan torens gelijk”.

Eigenlijk was hier minder sprake van het stichten van een nieuw gebouw, dan wel van het vergrooten van het bestaande Novum Castellum, dat reeds in de Miraculæ Sancti Bavonis van vóór 1010 zoo wordt genoemd ter onderscheiding van het nog oudere kasteel in de wijk Oudburg (Vetus Castrum) gelegen.

Van dat „Nieuw Kasteel” is nog een zaal over, de tegenwoordige crypt van den Hoofdtoren.

Het is opmerkelijk dat 's Gravensteen een treffende gelijkenis vertoont met dergelijke sterkten in het Oosten, waarvan de bouwvallen nog bestaan. Toen Philips van den Elzas in 1178 naar het Heilige Land toog, heeft hij hoogstwaarschijnlijk de versterkte kasteelen der kruisvaarders aldaar bestudeerd. Joos van Ghistele, „de groote reiziger”, die in 1485 het H. Land bezocht, verhaalt hoe hij daar van Tauris wederkerende naar hebbende van 's Gravensteen te Ghend”. Het groote kruisvormige venster in het Poortgebouw, een der zeldzame voorbeelden

1) De stad Gent heeft op de Wereldtentoonstelling een deel van dit Prinsenhof of Hof ten Walle weder doen opbouwen.

van dien aard, kan beschouwd worden als een zeer sprekende herinnering aan 's Graven Palestinareis.

Aanvankelijk had de burcht geen ander doel als de woelige stad te bewaken. Tot het herbergen van de bezetting waren de zalen van het Poortgebouw en van den Donjon ruimschoots voldoende. Doch al spoedig verzezen er bijgebouwen, eerst voor den Graaf zelve, daarna voor zijn gemalin. Een viertal poorten — tusschen de 14e en 16e eeuw weder afgebroken — verleende toegang tot de geduchte sterkte, welke in de as van de rivier de Leie gelegen, het scheepvaartverkeer binnen Gent en de verbindingen te water met het noorden van Vlaanderen volkomen beheerschte. Tot eigenlijke woning was de burcht niet bestemd — alleen bij feesten en plechtige ontvangsten, wanneer de graaf open hof hield, tot ridder sloeg, of rechtshandelingen verrichtte, en vooral ook in tijden van nood, hield hij er verblijf. En dat kan ons ook niet verwonderen, wanneer wij door de groote donkere kille ruimten dwalen, waarvan we ons niet voor kunnen stellen, dat ze ooit tot een eenigszins geriefelijk verblijf kunnen zijn ingericht. Want in den somberen massieven, ruw gemetselden steenklomp, die uitsluitend op verdediging was ingericht, werd het licht slechts spaarzaam toegelaten. De ruimte binnen den ringmuur was slechts gering, voor een luthof was geen plaats, en de gravin met hare edelvrouwen had niet veel andere verpoosing, dan welke het uitzicht over de rivier en de lage houten huizen der stad, vanuit de vensters der hooggelegen kemenade haar verschafte.

De geliefkoosde verblijfplaats was het in 1355 door Lodewijk van Male gebouwde luxuriëuse Prinsenhof of Hof ten Walle, dat te midden van weilanden en plassen gelegen, aan de eene zijde begrensd door een vrijplaats (Begijnhof), aan de andere zijde door de Liere, tot een vrij wat aangename verblijfplaats strekte, dan het midden in de oproerige stad gelegen Gravensteen.

Alleen in tijden van nood lag er eene bezetting in het Gravenkasteel, en was de verdediging toevertrouwd aan den burggraaf van Gent, als leenman van den Graaf. In 1300 stond Geeraard, Heer van Zottegem, het kasteleinschap af aan Robrecht van Bethune, den oudsten zoon van den in Frankrijk gevangen Graaf van Vlaanderen, die op zijn beurt, in ruil voor het kasteel van Saaftingen, het weder verkocht aan de stad Gent. Van toen af ging het bevelhebberschap van 's Gravensteen over in handen van een ambtenaar, door den Graaf benoemd voor het leven, en bestond de bezetting voortaan uit huurlingen. Jonker Karel de Gruutere, schildknaap en Heer van Wallebeke, die in 1566/67 de bezetting van 28 man aanvoerde gedurende de godsdienstberoerten, was de laatste kastelein, die werkelijk die functie vervulde. Dat met zulk een handjevol krijgslieden kon worden volstaan, wijst er op, dat de massieve steenklomp, hoog oprijzende uit de Leie, gemakkelijk verdedigd kon worden tegen eene woedende volksmenigte. Een ernstig, langdurig beleg, waartegen zij bij voldoende bezetting zeker wel bestand zou zijn geweest, heeft de burcht nooit te verduren gehad. Van 's Gravensteen in zijn tegenwoordige gedaante zijn twee belegeringen bekend, de eerste gedurende de Fransche overheersching onder Filips den Schoonen, den 2en April 1302.

Een onwettige belasting, door de Franschgezinde schepenen ingevoerd met toestemming van den landvoogd, was de aanleiding. Het volk liep te wapen, slaagde er in met brandende pijlen het vuur in de vesting te steken, waarbinnen de schepenen en hun aanhang de wijk hadden genomen, en drong naar binnen. De gevangenis en de Donkere Put, (waarover later) werden geopend, en al wie daar gevangen zat, vrij gelaten. Van 's Gravensteen af langs de Vleeschhuisbrug tot aan de Hoogpoort stonden de poorters met getrokken zwaarden in twee rijen geschaard. Al wie uit het Steen kwam moest daar tusschendoor en werd op staanden voet gedood, indien hij het ongeluk had zich het misnoegen der verbitterde burgers op den hals te hebben gehaald. Toen in 1338 Graaf Lodewijk van Nevers de Gentenaars wilde los-

Foto C. Steenberghe

S-GRAVENSTEEN, VAN HET ST. VEERLEPLEIN AF GEZIEN.

maken van het verbond met Engeland liepen zij alweder te wapen onder aanvoering van Jacob van Artevelde, die onder de oogen van den Graaf een zijner raadsliden doodde en de leiding op zich nam van de belegering der burcht. Een bres werd in den ringmuur gebroken, en slechts door schriftelijk verschillende concessies te doen, redde de Nevers zich het leven.

Na het in gebruik nemen van het Prinsenhof kreeg 's Gravensteen eene andere bestemming; de Munt van den Graaf werd er overgebracht, waar zij bleef tot aan haar opheffing in de eerste helft der 16e eeuw, terwijl in 1407 de Raad van Vlaanderen, de hoogste rechtbank van Philips van Bourgondië en zijn opvolgers, zich in de grafelijke vertrekken vestigde. Ook het College van de kasselrij van den Oudburg, belast met het bestuur en de rechtspleging in het N. W. gedeelte van Vlaanderen, vond hier een verblijf.

Wanneer men 's Gravensteen nadert van het St. Veerleplein (Place St. Pharaïlde) af, dat met zijn talrijke fraaie 17e eeuwse gevels een waardige overgang vormt van het moderne Gent naar het grijze verleden, laten zich reeds dadelijk de scherp van elkander gescheiden deelen der burcht duidelijk onderkennen: het 20 M. vooruitspringende Poortgebouw; de ringmuur met zijn talrijke uitspringende torens; het massieve hoofdgebouw, reusachtige steenklomp, waarvan de kanteelen zich hoog in de lucht

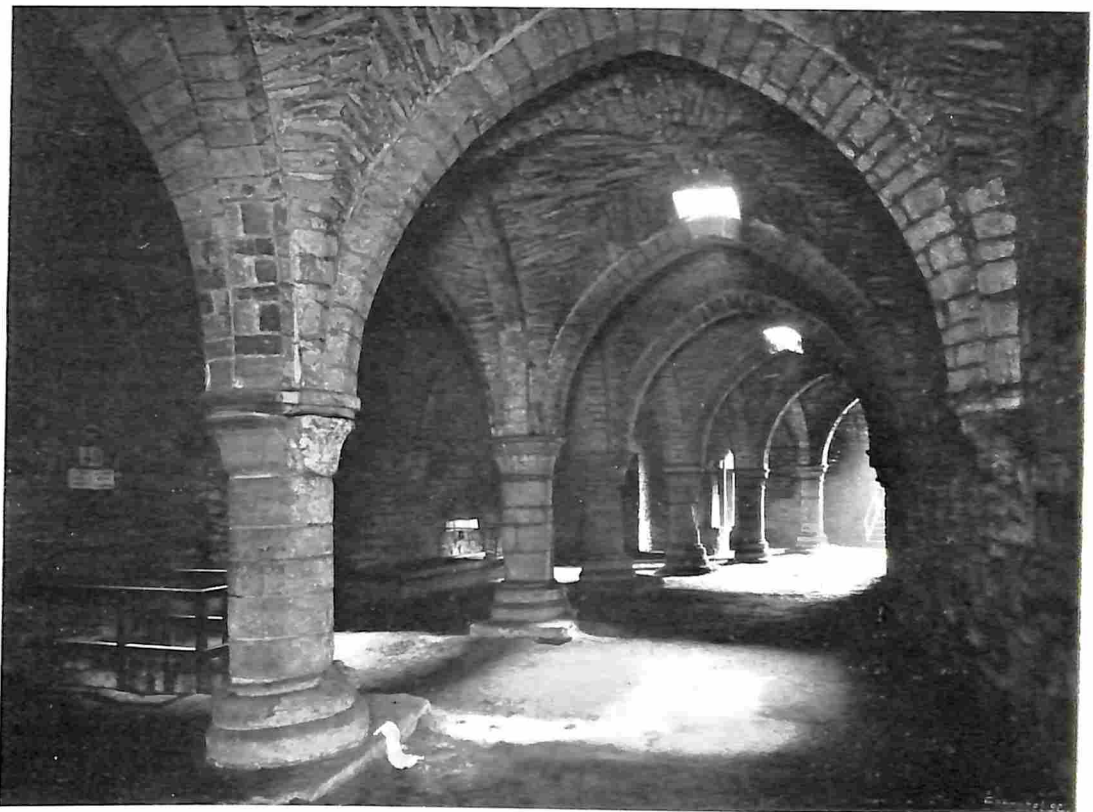

Foto C. Steenberghe.

'S-GRAVENSTEEN. DE CRYPT.

OORSPRONKELIJK GEBRUIKT ALS STAL, NA 1350 ALS GEVANGENIS EN FOLTERKAMER.

Foto C. Steenbergh.

OP DE TINNEN VAN 'S-GRAVENSTEEN.

verheffen; de Grafelijke woning met zijn sierlijke boogvensters.

Het Poortgebouw, nu geheel vrij gemaakt van de winkelhuizen, waartusschen het tot 1894 was bekneld, vormt een kasteeltje op zich zelf. De buitenpoort, waaruit sedert 1875 de zware deuren zijn weggenomen, wordt geflankeerd door twee fraaie gekanteelde achthoekige torens en voert in een overwelfde gang, die op het punt, waar zij onder de verdieping van het poortgebouw doorvoert, door een tweede poort kon worden gesloten.

De buitenste poort diende langen tijd tot een eigenaardig gebruik. Op deze deur werden nml. tot 1795 de kop, pooten of staart vastgenageld van alle schadelijke dieren, als otters, vossen en wolven, op het dooden waarvan door het College van den Oudburg een prijs was gesteld. De laatste pooten werden in 1830 verwijderd.

Maar nog griezeliger dingen dan vossenkoppen en wolfsklauwen

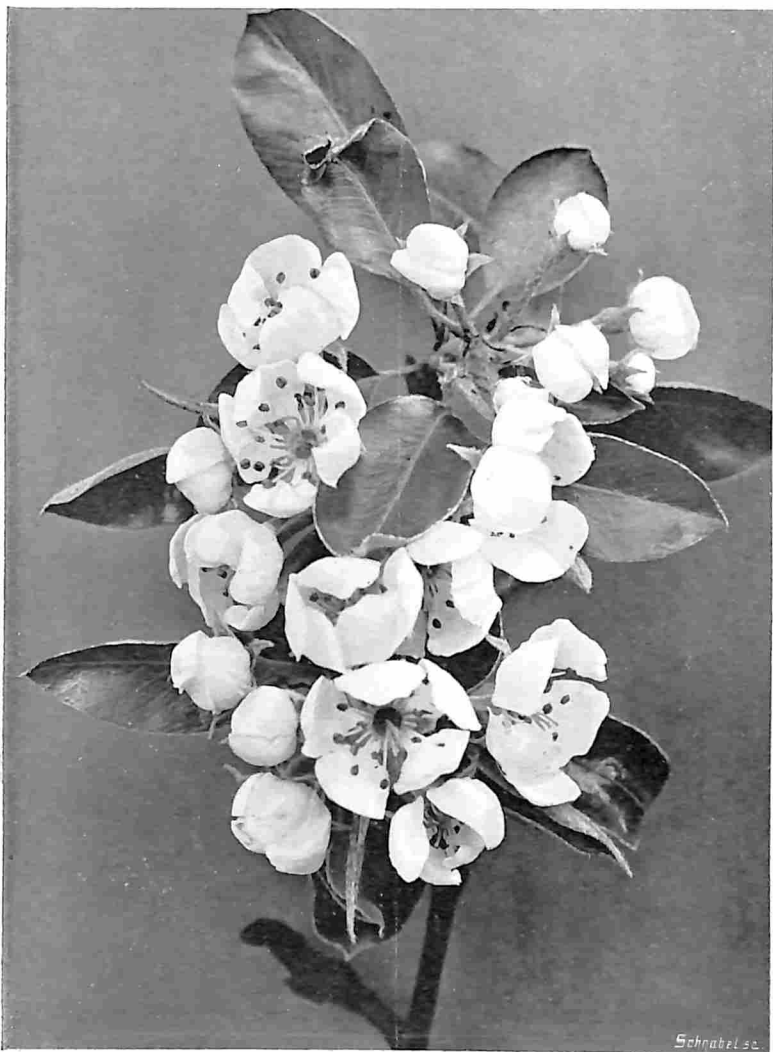

Foto R. Tefe.

BLOEIENDE TAK VAN DEN KLEIPEER.

versierden somtijds de poort. Had iemand zich vergrepen aan een gerechtsdienaar of baljuw, of hem het teeken zijner waardigheid uit de hand geslagen, delicten, waarover uitsluitend door den Raad van Vlaanderen werd gevonnisd, dan werd hem door den beul de rechterhand afgekapt, en deze op de poort van 's-Gravensteen vastgenageld, „anderen ten voorbeeld”. Een dergelijk vonnis schijnt in 1634 het laatst te zijn voltrokken. Krachtens een hunner talrijke privilegiën waren de Gentenaars zelve echter voor deze verminking gevrijwaard.

Onder de schietgaten, waarmede de gang aan beide zijden is voorzien, bevinden zich holten, welke dienden om eene houten stelling te bevestigen, vanwaar de bezetting op den vijand kon schieten. Door twee openingen in het gewelf boven de posten van de binnenpoort kon men bovendien van uit de vertrekken op de verdieping steenen of kokende vloeistoffen laten vallen op de belegeraars, aan welke het gelukt was de buitenpoort te forceeren. De tweede poort voert in een groot vierkant portaal, dat toegang geeft tot den voorhof. Aan weerszijden strekt zich de hoge walgang uit met zijn 24 uitspringende torens. In het midden verheffen zich de zware muren van den Donjon, rechts is de ingang zichtbaar van een merkwaardige crypt, aanvankelijk gebruikt als stal, later als gevangenis en folterkamer.

Bij een vorig bezoek, eenige jaren geleden, geschiedde de bezichtiging der gebouwen nog onder het geleide van een conciërge, die in een voor Hollandsche ooren niet gemakkelijk verstaanbaar plat-Vlaamsch, de meest onwaarschijnlijke buitensporigheden opdischte, en de griezeligheden, waar 's-Gravensteen toch al rijk aan is, nog knapjes overdreef. Dat is nu alles anders. Alle merkwaardigheden in het kasteel zijn aangegeven door groote nummers, welke verwijzen naar een aan den ingang verkrijgbaar gidsje, door den bouwmeester belast met de restauratie en den conservator der Gentsche Musea samengesteld, en dus betrouwbaar. Verder in het gebouw zelf hier en daar een enkele toelichting. Wel wat erg museum-achtig, maar toch verkieselijk boven het altijd hinderlijke gezelschap en het van buiten geleerde lesje van een onbevoegd cicerone, die dan nog binnen een bepaald aantal minuten alles met u „af moet werken”.

Bovendien is eene electriche verlichting aangebracht — lang niet overbodig in deze uiterst schaars verlichte ruimten — waardoor het mogelijk is het gebouw in al zijn hoeken en gaten te doorsnuffelen.

Na de restauratie toont de Voorhof weder vrijwel denzelfden aanblik als in de Middeleeuwen. Hier hadden de terechtstellingen plaats, welke de overheid maar liever aan de oogen van het volk onttrok; aan vele ketters werd hier het doodvonnis voltrokken. Doch ook van vroolijker tooneelen was het plein getuige. Zoo werd den 6 Nov. 1445 hier de stoet gevormd van het 7e kapittel van het Gulden Vlies om naar de St. Janskerk — de tegenwoordige St. Bavo — te rijden.

De verdieping van het Poortgebouw is alleen te bereiken van den walgang af, welken wij van uit den voorhof langs een dubbele steenen trap kunnen bestijgen. Een deur in den zwaren hoektoren, waarbinnen zich de wenteltrap bevindt, die naar het plat voert, geeft toegang tot een zaal, naar haar vorm „het Vierkant” genaamd, waarna we een ruim langwerpig vertrek betreden, dat uitloopt in twee kleine achtkantige kamertjes, binnen de hoektorens van de ingangspoort gelegen. Tusschen deze vertrekjes, welke op de hoeken van sierlijke vrijstaande colonnetten zijn voorzien, waarvan één nog geheel ongeschonden, bevindt zich in den buitenmuur een opening, in den vorm van een reusachtig kruis, welke reeds buiten onze aandacht trok. Het is geheel open, in tegenstelling met de overige vensters van het kasteel, welke tijdens de restauratie alle van groen gebrand glas werden voorzien. Deze vertrekken dienden in den tijd dat 's-Gravensteen nog aan zijn oorspronkelijke bestemming beantwoordde, tot verblijf voor de krijgslieden, welke den ringmuur hadden te bewaken. Daarna, tot in den aanvang van de 18e eeuw, werden er misdadigers, valsche munters, ketters en „heksen” in opgesloten.

Laten wij, alvorens onze wandeling door den burcht voort te zetten, nog even de overdekte steenen wenteltrap beklimmen, die naar het Plat voert. Het uitzicht over Gent, en vooral op het aan onzen voet gelegen St. Veerleplein is verrassend schoon. Geestig komen de sierlijke kleurige trapgeveltjes van zijn mooie Renaissancegebouwen tusschen de grijze kanteelen te voorschijn. Het is juist marktdag en het plein is dicht bezet met groenten-kraampjes. Een vroolijk en woelig tafereeltje, en een weelde van kleur, waarin het fel rood der vele uitgestalde tomaten domineert. De geschiedenis van het St. Veerleplein is met die van 's-Gravensteen ten nauwste samengeweven. Tot in de 18e eeuw was

het de gerechtsplaats voor bepaalde klassen van misdadigers, welke door den Raad van Vlaanderen waren gevonden. Van 1545 tot 1576 volgden hier de auto-da-fé's elkan- der snel op. Doch niet alleen voor protestanten en weder- doopers werd de brandstapel opgericht; ook vrijbuiters en onschuldige oude vrouwtjes, door eene bijgeloovige menigte van tooverij beschuldigd, stier- ven er den vuurdood. Daar de Raad van Vlaanderen het eenige gerechtshof was, be- voegd tot het vonnissen van valsche munters, werden ook deze op het St. Veerleplein terechtgesteld, hetgeen op een niet minder gruwzame wijze geschiedde. De veroordeelden werden met gebonden handen en voeten in een oven met kokende vloeistof geworpen, welke den nacht te voren mid- den op het plein daartoe werd opgemetseld. Doch genoeg van al deze sombere tooneelen, en liever nog even in herinnering gebracht, dat op het Plat, waarop wij ons thans bevinden, onder trompetgeschal 's Graven banier werd geplant, wanneer hij aan het hoofd der Gentenaars ten strijde trok, zooals in 1411 bij den tocht naar Montdidier en bij dien tegen de Engelschen in 1436.

Overneming verboden.

APPEL- EN PEREBLOEMEN.

WANNEER we ons in het laatst van April of in het begin van Mei naar buiten begeven en de overweldigende bloemenpracht van al wat ons omringt in bewon- dering aanschouwen, dan dwingt ons die ongekende bloemenweelde een oogenblik tot verwijlen en tot het schenken van eenige meerdere opmerkzaamheid aan dit telken jare wederkerend prachtschouwspel. Overal om ons heen vernieuwd en opgewekt leven, al wat leven heeft ontvangen, zoowel in de dieren als in de plantenwereld, maakt zich op om hoogtijd te vieren; de gevederde bewoners van boomen en struiken juichen en jubelen in tak en twijgen. Het geheele plantenrijk bereidt zich voor bij al dat opgewekt leven hare kleurenpracht te voegen. Ook onze vruchtboomen blijven niet achter, vele prikken reeds in vollen feestdosch, anderen maken zich daartoe gereed en doen schuchtere pogingen het omhulsel, waarin gedurende den winter de knoppen verborgen lagen, te verbreken om bij te kunnen dra- gen tot de schoonheid van de natuur, welke zich in de nooit volprezen Lente aan ons oog ontvouwt. We weten niet waaraan we de meeste bewondering zullen schenken, aan de harmonie van de geheele omgeving, die, ondanks de vele vormen en ver- scheidenheden geen oogenblik verloren raakt of aan den over- vloed der bloemen van enkele plantsoorten, welke in duizend- tallen vereenigd de belofte van een rijke oogst in zich omdragen.

Bij al die bloemen- weelde verloochenen zich de ongevoelige, voor in- drukken onvatbare Nurks- en ook nu niet. Onze hooggestemde jubeltonen over de schoonheid van de lieve Lente beant- woorden ze met de nuch- tere vraag: Waar schuilt vooral bij de bloeiende vruchtboomen, toch al die schoonheid?

We laten die altijd op alles en onder alle omstan- digheden bedillende onte- vreden voor wat ze zijn; ze zijn gelukkig niet in staat ons het genot dat het bloeiende voorjaars ons schenkt te vergallen. We betreuren het slechts dat er velen zijn, meer dan men vermoedt, die aldus denken en door hunne handelwijze uitspreken, dat ze onvatbaar zijn voor indrukken, die de natuur te allen tijde, maar bijzonderlijk in den Lente uitoeft op den mensch, wiens schoonheidsgevoel

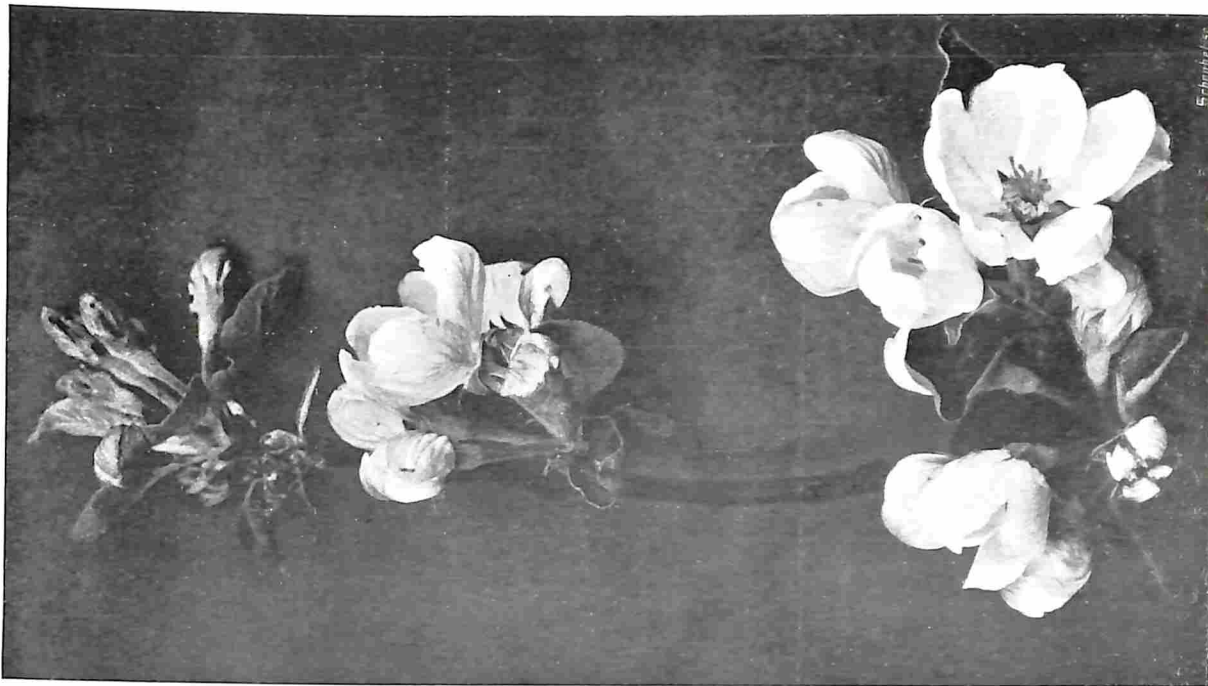

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN EEN APPELBOOM (PRINCESSE NOBLE).

niet afgestompt of onontwikkeld is en het voorrecht bezit met den juisten blik zijn omgeving te zien en te bewonderen.

Indien we ons den tijd gunnen om eenige meerdere aandacht te wijden aan het door Nurks eentonig genoemde rose of wit der vruchtboomen, dan vinden we reden te over om in stille bewon- dering neer te knielen, niet alleen voor de schoonheid van de schepping, maar ook voor den rijkdom der natuur in het voort- brengen van een oneindige verscheidenheid, uit dit zoo schijnbaar eentonige. Uit de, in kleur bijna gelijke en in vorm en samen- stelling in niets van elkander afwijkende bloemen brengt ons de natuur een verscheidenheid van vruchten voort, die aan velen, die zich met de kultuur er van bezig houden, wel eens de ver- zuchting ontlokt: och dat die verscheidenheid wat minder ware. Vruchten toch, die in smaak, in vorm en kleur en in tijd van rijp worden verbazend uiteenloopen komen voort uit bloemen van dezelfde kleur en vorm, die bijna op den zelfden tijd ontlui- ken. Nog grooter wordt onze bewondering als we opmerken, dat b.v. de Bellefleur, een alom bekende en gewaarde winterappel, het laatst haar bloemen ontplooit, terwijl de Kleipeer, eveneens een late wintervrucht, bijna het eerst van alle haar bloemen opent.

De bijgaande afbeeldingen der bloemen van den Scheurappel, ook wel Splitappel, Deucin of Malus puchilla genoemd, en van de Princesse noble, die als vrucht een Europeesche bekendheid bezit en reeds eeuwen in de kultuur is, vertoonen zoo goed als geen ver- schilt en toch, hoe verbazend groot verschil is er bij de vruchten, welke uit die bloemen voortkomen. De eertgenoomde heeft als vrucht hoegenaamd geen waarde, de tweede is van uiterst fijne kwaliteit en wordt door geen andere in smaak en aroma overtroffen. Toch heeft ook de eerste in de kultuur een groote beteekenis, ze blijft in vergelijking met andere soorten klein en de boom is een ge- matigde groeier. Van deze eigenschappen heeft de kweekkunst partij weten te trekken, door op den zwak groeienden Doucin sterk groei-

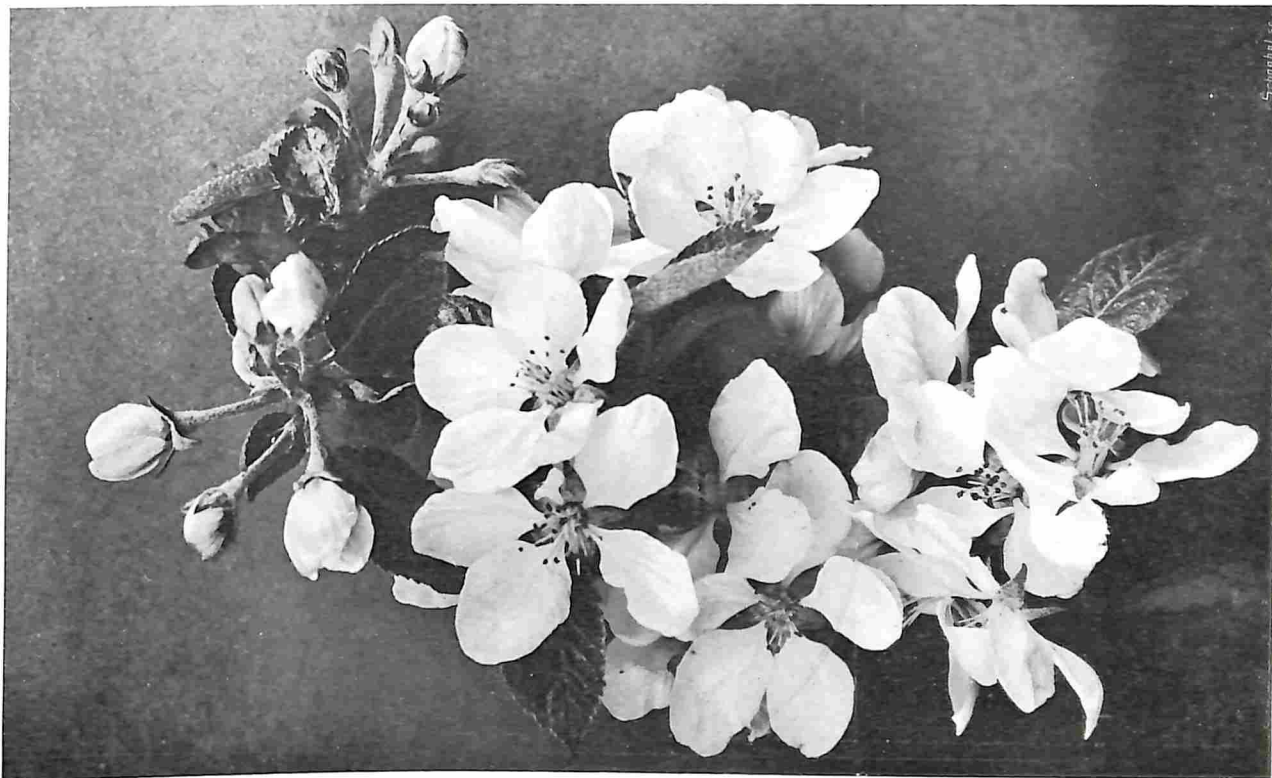

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN EEN SCHEURAPPELBOOM.

Foto J. Vijverberg.

BROEDENDE KOKMEEUW.

ende andere soorten te enten en de laats'e daardoor tot min krachten groei en vroege vruchtbaarheid te dwingen. De invloed die een zwak groeiende onderstam op een sterk groeiende veredeling uitoefent is een blijvende, hij doet zich gelden zoolang de boom die er uit is voortgekomen in leven blijft. Appelboomen, op dezen onderstam veredeld, worden daarom steeds gebezigd op plaatsen waar ze slechts de beschikking over weinig ruimte hebben, in tegenstelling met die welke in boomgaarden hunne kronen naar alle richtingen kunnen uitspreiden. Zulke boomen krijgen bij hunne veredeling den wildeling tot onderstam, welke uit zaad verkregen, een bijna onbeperkten levensduur heeft. Boomen van honderd en meer jaren zijn dan ook geen zeldzaamheid; door hunne soms nog overvloedigen opbrengst, toonen ze dat ze nog levenskrachtig zijn, hun geheele voorkomen wijst er op, dat de gebreken van den ouderdom hun onbekend zijn. 't Spreekt bijna van zelf, dat standplaats en grondsoort, om van een geregelde en overvloedige bemesting niet te spreken, alsook de onderhoudszorgen er aan besteed, factoren zijn, welke den levensduur van zulke boomen mede bepalen, waardoor het te verklaren is, dat velen, welke onder minder gunstige omstandigheden verkeerden, dien leeftijd lang niet bereiken. Voor enkele jaren zagen we te Slijk-Ewijk een boomgaard waarin aan de stammen der boomen den invloed van den doorbraak van den Waaldijk in 1809 nog zeer duidelijk te bespeuren was. Niet alleen dat de kracht van het water een groote hoeveelheid grove grint had aangevoerd, dat nog over en door den bodem verspreid lag, waren er ook aan bijna alle stammen op gelijke hoogte litteekens van geheele wonden te zien, welke wonden veroorzaakt waren door de ijsschotsen die door den stroom met kracht langs de stammen schuurden. Deze boomen, die de kracht van den ijsgang onderonden en hem zonder blijvende schade weerstonden, moesten tijdens den vloed reeds eenige jaren oud geweest zijn, althans hunne stammen moesten toen reeds zooveel weerstand bieden, dat ze niet door de ijsschollen ombogen werden, anders had het ijs deze stammen geen wonden kunnen toebrengen. Appels op Doucin veredeld, geven wel spoedig vrucht, maar moeten voor

Foto F. Lieftink.

KLUIT.

deze eigenschap een deel van hun levensduur inboeten, zoodat ze nooit den leeftijd van een op wildeling veredelde boom bereiken kunnen. Zoo doet de natuur aan den eenen kant wel concessies, maar herneemt aan den anderen kant toch weer hare rechten.

Overneming verboden.

Aan Z. M. Albert, Koning der Belgen, Hertog van Brabant.

DE MINSTREEL.

Keertomme! o vrouwkens en maagdelijns-zoet,
'k verhale u van: Schoon-Irmgaarde
die — van ieder gekend en door duzend begeerd —
totterdood-toe 'er onschuld bewaarde!

Die — vroom als een ridder — mee optrok ten strijd
tegen Gelre, in 't heir van Brabant;
die — van Gode geroepen, door priesters gewijd —
den geest gaf voor Heertog en Land! — — —

Maar neen-ik, ik zwijge; 't waar ijdele praat!
gij hokt er te geerne in huis
en bazelt veel liever van dit en van dat
en wacht u een jonkertjen thuis!

Keeromme! o vrouwvolk: het land is in nood!
de Gelderschen komen! — Sanct-Irmgard is dood —
doch ik zeg' u: 't is nog niet te spade!
Keeromme! zit neder en hoor naar mijn woord —
dat één er nu spreke, zooals het behoort! —
en daarop ga gezaamlijk te rade.

Welaan dan! Gij allen laat rokken en trog
voor wat ze maar zijn; daar is voorraad genoeg!
dies haast u naar kelder en schrijn:
pakt manlui d'r zaaltasch en knapzak met spek
en anderen leeftocht, vult, vóór hun vertrek,
de horens en kroezen met wijn!

Voor lijfgoed en heelkruid gij zorgt onderhand,
maakt lijnwaad in reepen gereed;
schuurt pijlen en pieken en rondassen slank,
en aksen en hellebaards-breed! — — —

Dees is er uw taak! — Maakt het afscheid ons licht:
te morgen gaat Brabant voor God in 't Gericht! —
moog' ons dichters, in trouwe, eens schrijven:
„Wij sloegen van Gelre! — aan God zij de eer! —
zij vochten als leeuwen in 't Brabantsche heir —
want Zuid-dietsche keerlen zij strijden niet eer'
dan voor Recht! en hun Zuid-dietsche wijven!!”

Leiden.

J. OLIVIER VERHAAR JR.

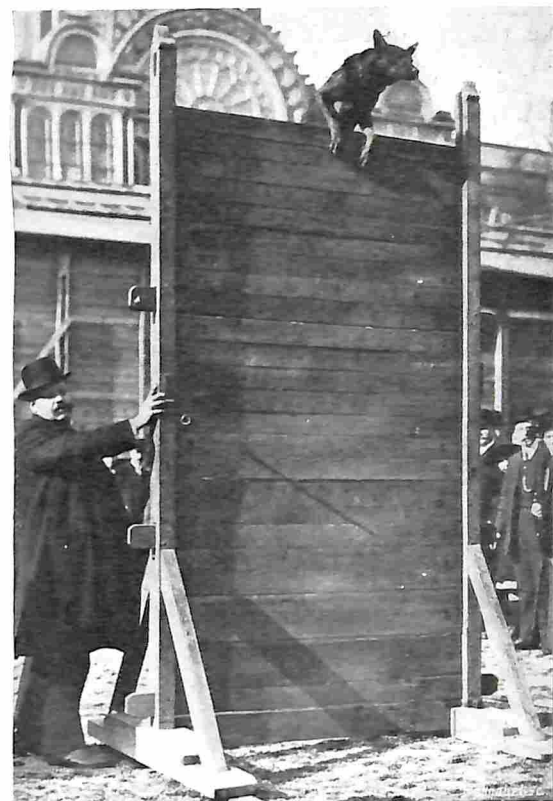
EEN MOOI VOGELLAND.

(Vervolg).

OP den polder, een echt slikland, waar mijn bruine schoenen, die ik, uit totale onbekendheid met 't terrein, gemeend had gerust te kunnen meenemen, 't tegen de vereenigde invloeden van zeewater en modder hadden moeten afleggen (aan die schoenen heeft de oudste dochter van mijn hospita daarom nog minder aangename herinneringen!) nu dan, op den polder, met talrijke slooten doorsneden, om 't land eenigszins watervrij te houden, daar nestelden kokmeeuw, vischdiefje, Noordsche stern, tureluur, grutto, kemp-haan, kievit, kluit, scholekster, en nog verschillende kleinere vogels, zooals leeuweriken, graspieper, gele kwikstaart, enz., die ik in dit verband niet wil meetellen. De groote sterns, die nogal zeldzaam zijn in Nederland, broedden in 't z.g. Daekenest, achter een boerderij, op hoogstens tien minuten afstand van de kooi, in 'n vijftientig paren; met deze vogels had ik trouwens op de Inlagen al kennis gemaakt. De laatste vogelsoort, die ik hier nog even wil noemen is *Larus canus*, een zeer zeldzame meeuw (zijn Hollandsche naam is kleine Zeemeeuw) waarvan de heer Vijverberg op de Inlagen zeer mooie afbeeldingen maakte. Dat was op den gedenkwaardigen 28sten Mei 1912. Ik heb over deze mooie vondst al een en ander in „De Levende Natuur” geschreven; voor hen, die dit tijdschrift niet lezen, volgt hier het voornaamste uit die bijdrage. Omstreeks de Pinksterweek vond de bekende vogelfotograaf Ad. Burdet, uit Overveen, hem ook broedend op een der Noordzeeëilanden. Dat hoorde ik later pas. De kleine zeemeeuw komt in den winter vrij algemeen langs onze kusten voor, 't is echter een zeer zeldzame zomergast. Steenhuisen, de bekende, bekwame praeparator van „Artis” trof hem op Schouwen destijds ook broedende aan, maar 't gelukte hem niet er een afbeelding van te vervaardigen, en ik heb alle redenen te vermoeden, dat Vijverberg met de zijne nummer één is.

Hieronder dan een deel van 't relaas uit de zooeven genoemde periodiek:

Toen wij ons met v. d. Hoek naar buiten op den zeedijk begaven, kregen we *canus* al dadelijk te zien, zeilende in volle statie,

DE INTERNATIONALE HONDENTENTOONSTELLING TE AMSTERDAM, GEHOUDEN VAN 11 TOT 13 APRIL, IN HET PALEIS VOOR VOLKSVLIJT.

LINKS EN IN 'T MIDDEN: „DUCON”, LANGHARIGE BELGISCHE HERDERSHOND, DOET DEN HOOGTE-SPRONG VAN 3 M. RECHTS: „PRINZ VON POTSDAM”, DUITSCHE HERDERSHOND, DOET DENZELFDEN SPRONG.

en drijvende op zijn blanke wieken boven de sternskolonie binnendijks. Maar al spoedig kreeg een nijldige vischdief hem in de gaten, en attakeerde hem net zoo lang, tot hij de wijk nam, en vlak boven onze hoofden wegweekte naar zijn broedplaats. Nu waren we in de gelegenheid hem uitstekend op te nemen, ja dat was *Larus canus*. Zeer gemakkelijk is de kleine Zeemeeuw van de hier zeer talrijke Kokmeeuwen te onderscheiden. Hij is helderwit met een licht-blauwgrijzen mantel; de twee voorste slagpennen zwart, met een plm. 5 c.M. lange, witte vlek, die door zwart gescheiden is van de witte punt, bij 't volgende wortelgedeelte meer en meer grijs.

Geen wonder, dat dadelijk bij ons het plan opkwam, van dezen *rara avis* een afbeelding machtig te worden, en wel liefst zoo spoedig mogelijk, want een gezelschap Belgen, 'n advocaat en 'n museum-employé waren met hunne dames in de buurt (wij hadden ze op Ellemeet al in de Eendenkooi aangetroffen) en zouden den volgende dag per auto bij v. d. Hoek terugkomen om te zien of het gevonden nest wel werkelijk van *Larus canus* was, en zoo ja, het tegen hoogen prijs buit verklaren. In dat geval zou onze kans verkeken zijn, en 't bewijs van 's vogels voorkomen niet zoo overtuigend meer als nu, met de authentieke afbeeldingen. „Want gelooven op gezag, dat past niet meer in onze dagen”, niet waar?

Nu, we hebben een heelen tijd met den sympathieken pachter en eierengaarder gepraat, met dat gevolg, dat hij ons beloofde de eieren in elk geval, bebroed of schoon, nog eenige dagen ter wille van 'n paar kieken, te laten liggen. Wilden de heeren Belgen ze dan nog nagezonden hebben, dan kon dat altijd nog. Voorwaar, een alleszins bevredigende oplossing. Er zat trouwens bij v. d. Hoek nog een nevenbedoeling bij. De man moet ongeveer leven van meeuwen, sterns en vischvangst (de heer Vijverberg zal dat waarschijnlijk binnenkort in „De Levende Natuur” nader uitleggen), zoodat het voor hem van gewicht is, wanneer hij zoo veel mogelijk de vogels aanmoedigt, en vooral nieuwelingen, zooals in dit geval *canus*, rustig laat broeden, opdat zij een volgend jaar, wellicht in grooteren getale, terugkomen. Laat ik er maar vast dadelijk bijzeggen, dat de eieren al vrij sterk bebroed, en daarom minder bruikbaar waren voor de h. h. Belgen, die echter ook eenparig verklaarden, ongetwijfeld met *Larus canus* te doen te hebben.

Onderwijl hadden wij van den Hoek onze consignes gegeven. Vijverberg bezat een verschoten groen-linnen tentje, waarin met een beetje goeden wil juist genoeg ruimte was voor twee personen, en dat al menigen onbetaalbaren dienst aan de vogelfotografie bewezen had. Afsproken werd, dat de pachter het tentje na de komst der vreemdelingen zou opstellen op eenigen afstand van 't meeuwnest, zoodat de vogel er een dag en een nacht aan kon wennen. Die methode was steeds zeer doeltreffend gebleken, en ook thans weer was ze niet te verbeteren.

Toen v. d. Hoek dien ochtend ging eieren garen, zou hij ons op de grootste en dichtst bevolkte hiel afzetten. Een wolk van witte vogels ging omhoog en dwarrelde onder oorverdoovend gekrijsch om ons heen. Ik had *Larus canus* goed in de gaten gehouden. Onze boot was al vrij dichtbij, en de meeste vogels stegen al in dichte colonnes van hunne nesten op, toen hij nog steeds zitten bleef, en pas toen de heele zaak door ons naderbijkomen in op-

schudding kwam, streek hij ook met forschen vleugelslag van het nest. Wij waren op het eilandje, dat zonder overdrijving, letterlijk naar de vogels „rook”, aangekomen, en daár, vlak bij de aanlegplaats, daar lag het nest van de Kleine Zeemeeuw, drie groote, donkergekleurde eieren, onder beschutting van een overhangenden, door wind en water ondermijnden kant van de hiel.

Opvallend afgescheiden van de talloze andere nesten van *Sterna macrura*, *hirundo* en *Larus ridibundus*, lagen de eieren niet in het gras, maar op wat droge hooistengeltjes, wat veertjes, worteltjes enz. Ze waren nog heel warm, en om den vogel zoo weinig mogelijk te verontrusten, kropen Vijverberg en ik maar zoo gauw mogelijk in onzen schuilhoek, die 1½ à 2 Meter van het nest stond verwijderd. De pachter gaf ons alle noodige paraphernalia aan, en boomde toen met bekwamen speed naar den dijk. Door een gaatje in het doek kan ik hem zien plaatsnemen tegen het talud, waar hij aandachtig zat te kijken naar de dingen die komen zouden.

't Gekrijsch en gejoel en geschreeuw uit duizenden vogelkelen werd langzamerhand minder hevig, 'n enkele meeuw of stern daalde al weer neer op de pas verlaten nesten, wellicht in de meening, dat zij er met het eierenrapen dezen keer zoo zouden afkomen. Maar daarin vergisten zij zich deerlijk. Het was nog maar uitstel van executie. Wij hadden ons er op geprepareerd, minstens een uur of anderhalf, twee, in de tent te moeten blijven voor een afbeelding, maar dat viel geweldig mee. Er zaten nog maar enkele vogels op de hiel, en de rest vloog nog wild tierend dooreen, toen ploteling... plof, daar zat *canus* op 'n paar armlengten voor ons op het nest. Vijverberg drukte af, klik...rrr zei de sluit, en de eerste Nederlandsche Kleine Zeemeeuw was gefotografeerd.

De vogel was door den lang niet geruich-

DE HONDENTENTOONSTELLING TE AMSTERDAM.

NIEUW MODEL HONDENWAGEN (KINOMOBIEL), BESPANNEN MET TWEE TREKHONDEN, BEKROOND MET DEN EERSTEN PRIJS.

loozen momentsluiter niet gevlucht, maar schudde welbehagelijk de eieren onder zich recht. Vijverberg schoof 'n nieuwe chassis in zijn toestel.

De vogel vloog bij deze opname weer niet op; we hadden wel met een mak exemplaar te doen. Toen kieken we hem nogeens, terwijl zijn of misschien haar genoot op 'n halven meter afstand stond, maar die kiek is niet mooi geworden, tenminste minder geschikt voor de reproductie. Belangstellenden kunnen haar echter van den heer J. Vijverberg, Hoofd der school te Noordgouwe (Zeeland), op zicht krijgen. De vogels schijnen zich zelden *tegelijk* te ver- toonen; ook van den Hoek zag het paar maar sporadisch *samen*, en was hoogelijk verwonderd, toen wij hem onze bevindingen dien- aangaande mededeelden. Daarom is die kiek van belang. We hebben nog even nest en eieren gekiekt, en zijn toen zeer voldaan huiswaarts gegaan. De pachter haalde ons met de boot van het eilandje. Hij had van den dijk af de heele geschiedenis kunnen volgen, en was ook verbaasd over de spoedige komst van den zeldzamen en daarom meestal schuwen vogel.

Er waren nog meer paren van canus in de buurt. Van den Hoek zag ze op de andere hillen paren, wij zelf zagen ze herhaaldelijk vliegen boven de polders, en ook Man in 't Veld, die de soort goed kent, meende, dat zij hier in de buurt nog wel in eenige paartjes broed'en.

Ik zal er nog eens moeite voor doen, een en ander van dezen interessanten meeuw te zien te krijgen, en dan in dit tijdschrift mededeeling van mijn ondervindingen doen.

't Zou aardig zijn, als *Larus canus* zich langzamerhand ging verbreiden. Wij zijn in den loop der tijden al zooveel kwijt geraakt op vogelgebied, dat een nieuwe aanwinst zeer zeker toe te juichen is.

Dit omtrent onze mooiste en meest interessante vogelwaar- neming op Schouwen: het vaststellen van 't broeden van de Kleine Zeemeeuw. Zoo'n ontdekking geeft je altijd moed voor de toekomst, en hoewel we verder met geen ornithologische merk- waardigheden te doen hebben gehad, waren er toch ook aan de gewone soorten zooveel aardige dingen te zien, dat we ons geen minuut verveeld hebben. Ook aan de allergewoonste vogels kun je vaak de leukste obser- vaties doen; 't is heelemaal niet noodig, dat er maar drie of vier paren van in ons land voorkomen. (Wordt vervolgd). A. B. WIGMAN.

Overneming verboden.

Als de velden weer groen worden.

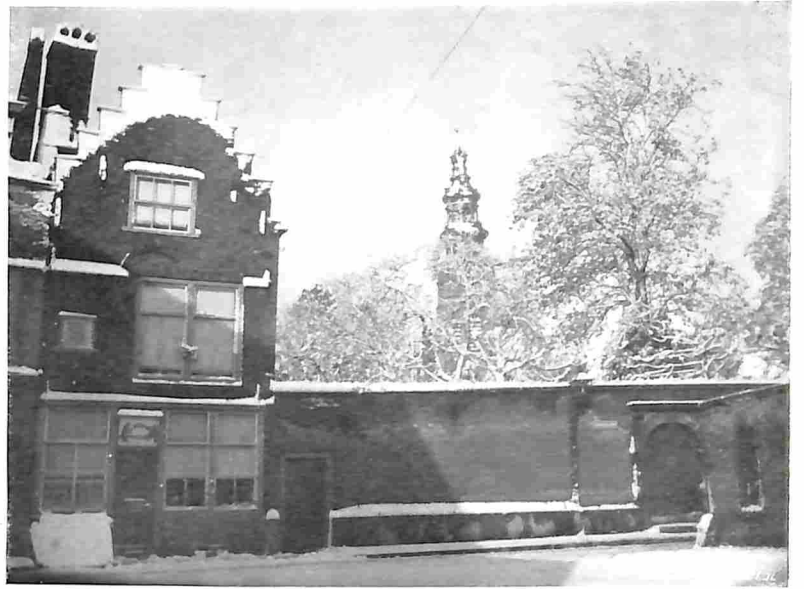
DE winter was voorbij. Hij had lang geduurd en 't scheen wel of de lente nooit komen zou. Maar toch daar was zij, die eerste, blijde, zonnewarme len- tedag. Hoe had zij ieder aange- grepen. Als een verlichting werd zij gevoeld, die levenwekkende zonnewarmte. Ieder voelde zich verjongd, opgewekt, vrolijk.

Hoe lachte de zon en speelde zij jolig op de huizegevels, krinkelde in licht-plekking op de straten en rimpelde op 't vuile grachtwater, dat als helder werd onder haar aanraking.

Wat lagen de velden wijd uit en ademden diep in 't jonge,

EN DE BOOMEN HOOREN..... (GORTER).
OP HET ABDIJ-PLEIN TE MIDDELBURG, OP 12 APRIL L.L.,
'S MORGENS HALF ACHT.

DE LENTE KOMT VAN VER.....
KIJKJE IN DE BELLINKSTRAAT TE MIDDELBURG, OP 12 APRIL
L.L., 'S MORGENS HALF ACHT.
RECHTS EEN BLOEIENDE PEREBOOM.

frissche leven. En wie heeft niet beluisterd de zachte winde- zucht, strijkend langs de boomen, zich windend om de takken, omarmend gansch de natuur, de zoele lente-adem van dien eersten, onvergelykelijken zonnedag. En wie heeft niet gehoord 't jubelen in de lucht, als zongen duizenden vogels hun jonge levenslied. En wie schouwde niet 't levensvolle water, veranderd als bij tooverslag door de lief- koozing dier lente-zonnespeling, als schoten talloze visschen op en doken weer onder in geheim- nisvolle diepten.

En wie heeft niet in zich voe- len weelde-trillen de zaligheid van zwoele levenswoeling zoo zwaar en loom en machtig, toen alles lag gegrepen onder de zware zucht der al-leven-wekkende na- tuur.

En toen de zon onderging, haar laatste licht breed uitstralend langs den hemel, hoe daalde toen die eerste lente-avond in mach- tige geheimenis.

Diep-blauw kleurde de lucht, gebroken door de talloze sterren, lente-omwaasd, als waren zij 't brutale schitteren aan den kouden winter-hemel moe. En de natuur bleef vol leven, werkend in diepe donkerte der aarde en wilde niet slapen gaan in haar blijheid over 't leven dat ze had herwonnen

op den dood. Dat was de dag, waarop de menschen 't niet uit konden houden in de bedompte huizen en nauwe straten. Allen waren naar de wijde velden gegaan, om daar uit te juichen hun nieuwe levenslust.

Dat was de dag, waarop de koeien loeiden en de paarden hinnikten in de groenende weilanden. De dag, dat de jonge kalvers, de donkere winterstal ontvlucht, een dans uitvoerden in 't frissche gras, springend met vier pooten tegelijk van den grond.

Hoe was de jonge boer met één sprong over de sloot en keek hij overmoedig de meiden aan, die handen vol werk, 't vee dreven naar buiten. En wat keek zij overmoedig, de jonge deern. 't Hoofd in den nek, 't goud-blonde haar flokkend in den lente-wind.

Tartend daagde zij hem uit, schitterend met haar blauwe lach-oogen, en duwde hem zelfbewust op zij, toen hij haar in den weg stond.

En hij lachte over haar brutaliteit, dat ze vergeten dorst, dat hij de boer was, haar dreigend met z'n stok. Maar toch kon hij een gevoel van trotsch niet weerhouden, toen hij haar zag gaan te midden van die loeiende koeien, de één een slag gevend, de ander een scheldwoord toeroepend, wanneer ze weerspannig waren.

Hij had wel niets met haar te maken. Hij was de boer en op zijn boerderij had zij een dienst gevonden.

Maar toch was hij haar zoo langzaam aan gaan beschouwen als z'n eigendom, hoewel hij haar er nog nooit een woord van had gesproken.

Doch vandaag zou hij 't wagen. Nooit nog had hij gedurfd. Ze was zoo trotsch, trad ieder zoo fier tegen, lachte altijd maar en scheen aan niets anders te denken dan aan haar werk.

Hoe had hij heel den langen winter allerlei schoone rede- voeringen uitgesponnen, die hij haar zeggen zou. Dan was hij naar haar toe gegaan onder een of ander voorwendsel, met 't

zwaaid met z'n stok in de zoele lente-lucht. Urenlang liep hij over z'n wijd-uitgestrekte velden. Hij bleef staan bij iedere sloot, als zag hij iets bijzonders. In overmoed schopte hij de verse aardkluiten, die op 't pad waren gerold, dat tusschen de geploegde landen doorliep, voor zich uit.

Hij keek naar de blauwe lucht, knipte met z'n oogen tegen de lachende zon, snoof 't warme leven op, dat opwoelde uit de verse, omgeploegde aarde, en neuriede in zichzelf.

— Maar krijgen zal ik ze. Satansche meid. —

Dan zag hij weer, hoe ze hem ongeduldig op zij duwde. Wat liep ze daar over de wijde velden. Wat speelden haar goud-blonde haren in den lente-wind. Hoe schold ze en sloeg naar de koeien, die van lente-weelde onhandelbaar waren. En hij liep verder over z'n landen.

Weelde kwam in hem bij 't besef, dat dit alles, dat uitgestrekte gebied, zijn eigendom was. En telkens moest hij weer denken aan die overmoedige goud-blonde.

— Krijgen zal ik ze! Satansche meid! Vandaag nog! —

Dan dacht hij aan z'n winter-redevoeringen. Welke zou hij haar opzeggen? Maar hij lachte. Zeggen zou-ie het haar. Gewoon, kalm zeggen.

En ze had gestampt op de harde, rood-steenen vloer. Hem boos aangekeken. Gelachen dat 't schaterde over de deel. Toen was ze weggelopen, en had hem bedeesd laten staan op de rood-steenen, uitgestrekte deel.

De koeien, die nog op stal stonden, hadden omgekeken. Er lag een uitdrukking van verbazing in hun groote oogen. Ze loeiden, schurend de harde koppen tegen de schotten, want buiten noodde de lentedag.

Woedend was hij naar buiten gegaan. Een schop tegen den voerbak, een vloek tegen den knecht, die hem tegen 't lijf liep bij de staldeur.

Weer dwaalde hij over de velden, waar reeds de avond

donkerde, een levens-zwoele lente-avond. Tastbaar stil rondom. Zilveren maneglans rimpelde in de sloten. Lente-omwaasd hielden de sterren hun schittering in. En toch er was in heel de natuur een geheimnisvol werken en voelen van leven, van jonge, nieuwe kracht.

Zwaar ademde de aarde en zuchtte van 't leven, dat zij in zich voelde. De boomen stonden roerloos en fluisterden van nieuwe zomer, nieuwe schoonheid.

En hem zelf doortrilde de zalige weelde van jong zijn, en op bruischte z'n levenskracht.

Hoe had ze hem aangekeken, toen hij 't haar had gezegd. Hoe hadden haar oogen geflikkerd en nijdt-trilde heel haar jonge lichaam, als voerde zij een zwaren strijd met zich zelf.

Hoe had ze gelachen en was, als met een ruk zich losmakend uit z'n nabijheid, weggelopen, en had hem laten staan. Woede, machteloze woede, kwam in hem op. — Die satansche meid! Hoe trotsch was ze. Was hij niet jong en rijk? Nou zou ze weten, wie hij was. Wat diende ook die dwaze lentedag met z'n onberekenbare grillen.

Nee en nog es nee, nou.....

Wat was ze mooi en krachtig. — Maar nou zou ze toch weten om wien ze gelachen had.

En woede-stampend liep hij voort, slaande met z'n stok naar alles, wat hij op z'n weg ontmoette.

De maan lachte en lente-nacht lokte van levensweelde en wist wel wat ze deed. Ze kende haar macht.

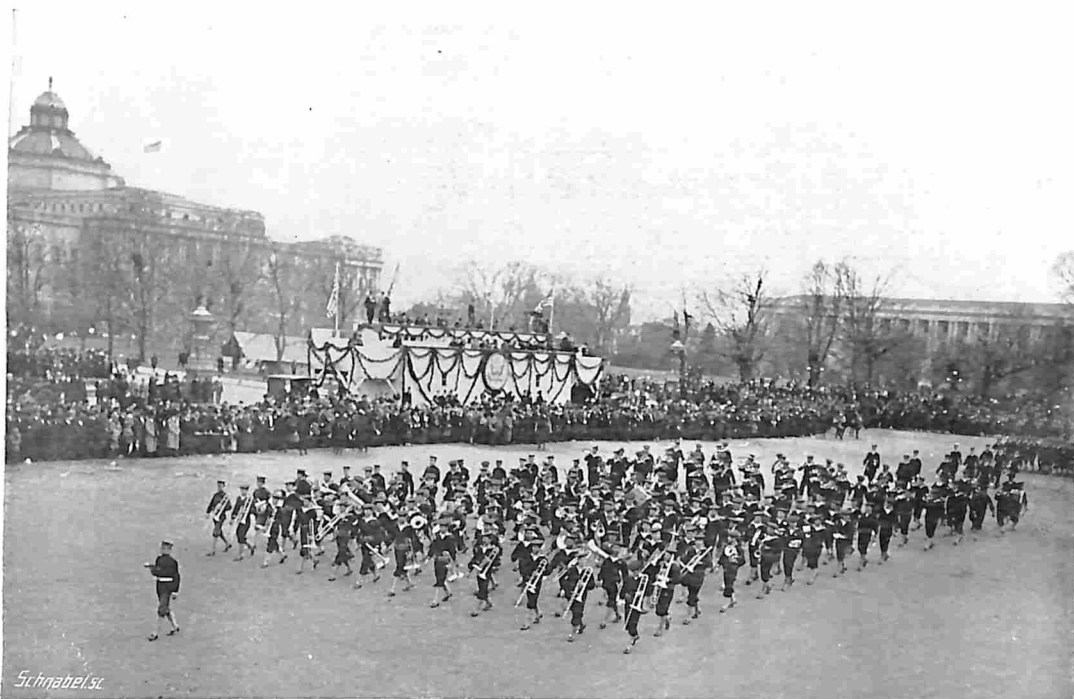
Nog altijd stond ze voor 't open venster in 't volle maanlicht. Haar lachen was overgegaan in weenen, en dan lachte ze weer door haar tranen heen. Ze dacht aan z'n schuchtere manier, waarop hij haar gezegd had van z'n groote liefde. En ze hoorde weer haar eigen lachen bij die woorden en zag hoe ze stampte en wegliep.

Zwoelend streek de lente-nacht langs haar. Ze voelde het leven dringen in al haar leden en lachte en schreide tegelijk.

— Als-ie nou maar weer kwam en 't haar nog eens zeide. —

Maar hij kwam niet. Nergens zag ze hem, waarheen ze ook tuurde. Aan een knecht vroeg ze, waar de boer was, quasi als had ze hem nodig. Doch de knecht zei, dat-ie was weggegaan een paar uur geleden, woedend, en hij was nog niet terug. Wat er gebeurd was, wist-ie niet.

En dan ging ze weer voor haar venster

DE PRESIDENTSWISSELING IN DE VEREENIGDE STATEN.

1. PRESIDENT WOODROW WILSON.
2. EEN DER BESTE AMERIKAANSCH MILITAIRE MUZIEKCORPSEN, OP WEG NAAR DE PLECHTIGHEID.
3. VOOR HET KAPITOOL TE WASHINGTON, TIJDENS DE REDE VAN DEN NIEUWEN PRESIDENT.

plan 't haar te zeggen. Doch telkens ontzoonk hem de moed, als hij haar lachen hoorde en zag, hoe haar oogen schitterglansden. Tot een redevoering kwam 't dan niet, alleen bleef hij haar aan staan kijken.

— Wat was ze mooi! Hoe brutaal vielen de goud-blonde krulletjes neer in haar blanke hals. Wat vloog het werk haar uit de handen, wat kon ze boos worden en foeteren op één, die niks stond te doen. —

't Eind was dan altijd, dat hij maar weer heenging, naar 't veld aan z'n werk en dacht: — Satansche meid! Maar krijgen zal ik je. —

En nu op dien wonderen lente-dag was zijn moed in al zijn onstuimige kracht in hem teruggekeerd. Nou zou-ie 't haar zeggen. Bij deze gedachte lachte hij en

staan en staarde over de wijd-uitliggende velden, waar lente-nacht donkerde.

— Als hij nu maar kwam.....

Ongeduld dreef haar naar buiten, Ze liep de stal door, waar zwaar loeiden de koeien, de rood-bonten. Op 't erf dren- telde ze wat heen en weer. Eindelijk knarste 't ijzeren hek achter haar en zwierf ze over de maan-belichte velden.

En in de verte zag ze afsteken tegen wazige donkerte z'n beeld. 't Hoofd ge- bogen liep hij langzaam, slaande met z'n stok de omgeploegde aarde.

Als ware er geen andere weg, zoo werd ze zacht gedreven naar hem toe. Boos op zichzelf en toch lachend werd ze voortgedreven, tegenstribbelend on- merkbaar.

En niemand heeft gezien hoe ze staan bleef, de goud-blonde, dicht bij hem en hem aankeek, als zeiden haar oogen: spreek. —

Niemand heeft zien verdwijnen de woede van 't voorhoofd van den jongen boer.

En fijn-hoog vertrilde de tintelende lach van jonge liefde langs levens-zwoelen lente-hemel.

J. B. v. V.

DE KEMPEN.

TELKEN jare als het zomer is, trek ik zuidwaarts, over het breede water, naar de triestige Kempen, de rozige vlakte in het Noorden van Belgenland. De masten suizen en eindeloos ontrolt zich de geluwe zandwoestijn, maar onbegrensd nog koe- pelt de noordsche zonnehemel, en de rieten lispelen droevig aan den boord der baan.

En dan, gelijk Conscience weleer, zwerf ik rond in de geheimzinnige schemering van het woud, en luister op de geringste natuurstemmen. En ook ik bewonder de schoonheid dier schepping, en ook ik vind daar vrede en poëzie. Ook ik ben ge- lukkig eene wijle.

Van waar toch komt die wondere bekoring? Waarom toch schijnen mij de Kempengouwen vol leven en vrengde, waar anderen ze doodsch noemen en eentonig? Ik weet dat niet recht.

De dennen hebben mijne genegenheid en liefde met hun weemoedig geritsel, en de helle zonnevonken, die wemelen over het pad. De berkelaars ook en de zingende boschbeke. De zonnige verten, de heuvelen, het nederige kerksken, waar rond de doo- den slapen onder hun kruis. De fleu- rige bloemenzee daarbij, die wegdeint heel verre, de wind, de ruimte, het sombere mastwoud, met ontelbare roode stammen, die wiegen in den wind. Dag en nacht zingt de denneboom zijn liedeken, on- duidelijk soms en nauwelijks hoorbaar, maar dan weer aangroeiend tot machtige zangen, die droeve vertelsels lijken uit een ver verleden, vage heugenissen uit een lang voorbijen tijd.

Maar geen treffender schouwspel weet ik, dan wanneer de schemering geruisch- loos over de onmeetbare heide zinkt, en de maanbol statig oprijst boven de Kem- penkim.

Dan is het, dat de stilte benauwend wordt, en mij vervult met ontzag; zoodat ik neerzit aan den woudzoom, ontroerd, en luister naar het gesjirp der krekels.

De verten hullen zich in donkere sluiers.

Daar valt mijn blik op den ouden molen. In den blauwen maneschijn staat hij nu, en draait zijne wieken rond.

* * *

Gegroet, gij Kempische vlakte, tot ten naasten jare! De sneltrein voert mij terug, over het breede water naar Hol- land. De assen bonzen, de wielen wen- telen. Onafzienbaar rekken zich de spoor- staven, die uitloopen in één punt.

E. DE LA RIVIÈRE.

DE VOETBALWEDSTRIJD HOLLAND—BELGIË TE ZWOLLE.
DE BELGEN WONNEN WELVERDIEND MET 4—2, HOEWEL DE HOLLANDERS ZICH VAN
DE OVERWINNING BIJNA ZEKER ACHTEN.

DE VOETBALWEDSTRIJD HOLLAND—BELGIË TE ZWOLLE.
HET BELGISCHE DOEL EEN OOGENBLIK IN GEVAAR.

DE VOETBALWEDSTRIJD HOLLAND—BELGIË TE ZWOLLE.
NA DE RUST SPELEN DE HOLLANDERS BETER, DOCH ZONDER VEEL SUCCES.